

Választási bűncselekmények a hatályos szabályozás tükrében¹

BALÁZS BETTINA²

A választási bűncselekmények a választási csalásoknál szűkebb tárgykört ölelnek fel, azokat a választási visszaéléseket foglalják magukban, amelyek olyan mértékben sértik a demokratikus választások követelményét, a választások tisztaságát, hogy a Büntető törvénykönyv az elkövetésük esetén büntetés kiszabását rendeli. Jelen tanulmány a választás rendje elleni bűncselekmények, valamint a választásokhoz köthetően elkövethető más bűncselekmények hatályos szabályozását vizsgálja, rámutatva a módosítást igénylő gyenge pontokra.

Kulcsszavak: választás, választási bűncselekmények, választás rendje elleni bűncselekmények, választási csalás, választójog, büntetőjog

Criminal Offences Related to Elections in Light of the Effective Regulations

Election related criminal offences have a narrower scope than election fraud; they refer to such abuse of the elections that violate the institution of democratic elections, i.e., the fairness and integrity of the elections to an extent that renders it punishable by law under the Criminal Code of Hungary. This paper investigates the effective regulations pertaining to criminal offences related to elections, as well as other potential criminal offences that may be committed in connection with elections, and identifies the weak points that require amendment.

Keywords: election, election crimes, criminal offences related to elections, electoral fraud, electoral law, criminal law

- 1 A cikket támogatta a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Választás és Képviselő Kutatóműhelye.
- 2 A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet megbízott oktatója, az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Választás és Képviselő Kutatóműhely tagja, e-mail: bettinabalazs@gmail.com

Bevezetés

A választási bűncselekmények a köznyelvben gyakran emlegetett választási csalásoknál szűkebb tárgykört ölelnek fel, azokat a választási visszaéléseket foglalják magukban, amelyek a demokratikus választások követelményét, a választások tisztaságát olyan mértékben sértik, hogy a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) az elkövetésük esetén büntetés kiszabását rendeli.³ A gyakorlat azt mutatja, hogy még részletes választójogi szabályozás mellett is a választások mintegy kényszerű velejárói a különböző súlyú, eltérő jellegű jogsértések.⁴ Jelen tanulmány a hatályos szabályozás tükrében vizsgálja meg a választás rendje elleni bűncselekmények egyes típusait, valamint a választásokhoz köthetően leggyakrabban elkövetett más bűncselekményeket, kiemelve, hogy milyen módosítások segíthetik elő az egyes választási bűncselekmények visszaszorítását.

Jogszabályi háttér

A választásokkal kapcsolatos szabályozás már alkotmányos szinten is megjelenik. Az Alaptörvény rögzíti a népképviselő elvét, az aktív és passzív választójog gyakorlásának legfontosabb feltételeit és kizáró okait, a választójog alapelveit, a népképviselői szervek négy típusáról – az Országgyűlésről, a helyi önkormányzatok képviselő-testületeiről, a nemzetiségi önkormányzatokról és az Európai Parlamentről – is rendelkezik, valamint tartalmazza az anyagi és eljárási szabályok sarkalatos törvénybe foglalásának követelményét.⁵

Eme törvények közül – az egyes választásokra vonatkozó részletszabályokat tartalmazó törvények mellett – kiemelt jelentősége van a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvénynek (továbbiakban: Ve.). A Ve. mutat irányt, hogy mit tekintünk választásnak, milyen alapelveknek kell érvényesülniük a választási eljárás során, emellett részletszabályokat állapít meg a választási szervekről, a szavazókörökről, névjegyzékekről, a jelöltállításról, a választási kampányról, a szavazás lebonyolításáról, a jogorvoslati lehetőségekről, a Különös Részből pedig kiemeli az egyes választástípusoknál szükséges eltéréseket.

A büntetőjog tekintetében is kiindulópontként szolgál az Alaptörvény, a XXVIII. cikk (4) bekezdése kimondja: „Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem

3 A demokratikus legitimitáció kapcsán jegyezte meg Kurunczi Gábor, hogy: „A választójog alapjogi meghatározottsága is éppen azért különösen fontos, mivel a legszélesebb alanyi kör részére biztosított választójogosultság fogja a demokratikus legitimitáción keresztül leginkább garantálni a hatalomgyakorlás legitimitását.” KURUNCZI 2022: 87.

4 Lásd BODNÁR 2006: 93; DEZSŐ–TÓTH 2002: 196; LIZICZAY 1998: 16.

5 Az Alaptörvény a korábbi alkotmányi szabályozáshoz képest egy komoly változás előtt nyitotta meg az utat: a választójoghoz nem köti feltételként a magyarországi lakóhelyet, ennek szabályozását sarkalatos törvényre bízta. Így kizárólag a törvényalkotó kétharmados döntésén múlik, hogy alkalmazza-e és mely választások esetében a magyarországi lakóhely követelményét. GÁVA–SMUK–TÉGLÁSI 2017: 79.

sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.” Arról, hogy mi számít bűncselekménynek, a Btk. ad eligazítást a 4. § (1) bekezdésében: eszerint csak az a cselekmény lehet bűncselekmény, amelyet a Btk. büntetni rendel. A Btk. Különös Része tartalmazza azokat a törvényi tényállásokat, amelyek megvalósulása esetén büntettről vagy vétségről beszélhetünk. Választás szempontjából a közigazgatás rendje elleni bűncselekményeken belül a választás rendje elleni bűncselekmények a relevánsak, emellett azonban egyéb bűncselekmények tényállási elemeit is meg lehet valósítani a választásokkal összefüggésben, például a személyes adattal visszaélést, valamint a költségvetési csalást. A Btk. nem használja a „választási csalás”, „választási manipuláció”, „választási visszaélés” fogalmakat, ezek leginkább a választás rendje elleni bűncselekményeknek feleltethetők meg.⁶

Választási visszaélések típusai

A gyakran használt választási csalás tágabb fogalom a választási bűncselekményeknél, olyan cselekmények is idetartoznak, amelyek ugyan a választás eredményét torzítják, befolyásolhatják, de nem merítik ki a Btk.-ban szereplő tényállási elemeket.⁷ A választási csalásoknak, visszaéléseknek tehát van egy részük, amelyek megvalósítják a Btk.-ban rögzített választásokhoz kapcsolódó bűncselekmény tényállási elemeit, így a büntetőjog eszközrendszerével kezelendők, azonban vannak olyan, ezeknél kisebb súlyú szabálytalanságok, amelyek kezelésére más jogorvoslati lehetőség áll fenn. A választási csalásokat ennek mentén feloszthatjuk bűncselekménynek nem minősülő választási jogsértésekre, illetve bűncselekménynek minősülő választási jogsértésekre.

A továbbiakban a választási bűncselekmények kategóriáját bontom ki részletesebben, azonban érdemes megjegyezni, hogy a Kúria a választási és népszavazási eljárásokkal kapcsolatos jogorvoslatok⁸ áttekintésére létrehozott egy joggyakorlat-elemző csoportot, amely összefoglaló véleményében foglalkozott azokkal a szabálytalanságokkal is, amelyek nem esnek a Btk.-ban szereplő bűncselekményi kategóriákba, így áttekintette például a választások tisztasága elleni szabálysértésekkel kapcsolatos bírói joggyakorlatot is.⁹

6 NAGY 2015: 143.

7 HALLÓK 2004: 236.

8 A népszavazási eljárásokkal kapcsolatos jogorvoslatok bemutatását lásd CSERNY–TÉGLÁSI–HALÁSZ 2013: 124–125. A népszavazási kezdeményezésekkel kapcsolatos jogorvoslati eljárások során felmerülő kérdéseket az Alaptörvény elfogadását követő első két évben átfogóan elemzi: TÉGLÁSI 2014a: 1–34.

9 Kúria 2018; Téglási András a választási bíráskodást, azaz a választások alkotmányosságának ellenőrzését – Legény Krisztián írása alapján – az alkotmánybíráskodás speciális funkciói közé sorolja. TÉGLÁSI 2014b: 140–141. Téglási ehelyütt Legény következő írására utal: LEGÉNY 2006: 257–269.

Választási bűncselekmények általában

A választási bűncselekmény fogalma Dr. Hallók Tamás megfogalmazásában: „[...]olyan jogellenes, társadalomra veszélyes büntetendő cselekményről van szó, amely sérti a hatalom gyakorlásában való demokratikus részvételi módszerek zavartalan működését, a lakossági akaratsúlyváltás eredményének megbízhatóságát, s a törvény erre büntetés kiszabását rendeli.”¹⁰ A választási bűncselekmény fogalmi eleme tehát a jogellenesség, társadalomra veszélyesség, amely a Btk. 4. § (2) bekezdése szerint tevőlegesen vagy passzív módon sérti vagy veszélyezteti mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét. Védtett jogi tárgyként magának a választásnak a törvényességét nevezhetjük meg, a cél, hogy a választás befolyástól, visszaélésektől, csalásoktól mentes legyen.¹¹

Meg kell vizsgálnunk azt is, hogy milyen eseményekhez köthető a választási bűncselekmény, tehát mikor beszélhetünk választásról. A Ve. alkalmazási köre irányadó a kérdésben, amely az 1. §-ában választásként megjelöli az országgyűlési képviselő választását, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választását, a nemzetiségi önkormányzati képviselők választását és az Európai Parlament tagjainak választását. A választási bűncselekmények tehát ezekhez az esetekhez kapcsolódva követhetők el.

A választási bűncselekményeknek vannak olyan fajtái (például a személyes adattal visszaélés választással összefüggésben), amelyek vétség kategóriát jelentenek, azonban jellemzően büntettekéről beszélhetünk (például választás rendje elleni bűncselekmények, költségvetési csalás választással összefüggésben). A büntett fogalmából adódik, hogy ezek a bűncselekmények csak szándékosan követhetők el, a gondatlanságot a Btk. ez esetben nem rendeli büntetni.¹²

A bűncselekmény elkövetőjének személye kapcsán találkozhatunk eltérő véleményekkel: egyes nézetek szerint bárki elkövetheti azokat,¹³ más álláspont szerint a választás eredményének meghamisítását csak a szavazatszámállók követhetik el.¹⁴ Tekintve, hogy elvi esély van rá, hogy az eredményeket rögzítő jegyzőkönyvekhez vagy informatikai rendszerekhez az arra jogosultakon kívül más is hozzáférhet, nem szűkíteném le az elkövetői kört a szavazatszámálló bizottságok tagjaira.

A választás rendje elleni bűncselekmények

A hatályos Btk.-ban szereplő választás rendje elleni bűncselekmény azonos elnevezéssel már az előző Büntető törvénykönyvben is jelen volt.¹⁵ A hatályos Btk.-ban

¹⁰ HALLÓK 2004: 236.

¹¹ NAGY 2015: 144.

¹² NAGY 2015: 144.

¹³ NAGY 2015: 144.

¹⁴ GÁL et al. [é. n.]

¹⁵ HALLÓK 2004: 252.

a XXXIV. fejezetben, a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények között találjuk meg. A Btk. 350. §-a rendelkezik a választás rendje elleni bűncselekményekről:

„350. § (1) Aki a választási eljárásról szóló törvény vagy a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó választás, népszavazás és európai polgári kezdeményezés során

a) a jelölési eljárás szabályait megszegve erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel vagy anyagi juttatással szerez ajánlást,

b) népszavazás vagy európai polgári kezdeményezés indítványozása érdekében erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel vagy anyagi juttatással szerez aláírást,

c) jogosultság nélkül szavaz,

d) jogosulatlanul aláír, hamis adatokat tüntet fel,

e) arra jogosultat a választásban, a népszavazásban, a népszavazási vagy az európai polgári kezdeményezésben akadályoz, vagy erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel, vagy anyagi juttatással befolyásolni törekszik,

f) megsérti a választás vagy a népszavazás titkosságát,

g) meghamisítja a választás, a népszavazás, a népszavazási vagy az európai polgári kezdeményezés eredményét,

h) a jelölési eljárás során az ajánlásáért, illetve a népszavazás kezdeményezése vagy európai polgári kezdeményezés indítványozása során az aláírásáért anyagi juttatást fogad el,

i) szavazatát anyagi juttatás nyújtásától teszi függővé, és erre tekintettel anyagi juttatást fogad el,

büntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) **

A választás rendje elleni bűncselekmény büntett kategóriába sorolandó, mivel a törvény ehhez a szándékosan elkövethető bűncselekményhez mindegyik elkövetési magatartás esetén három évig terjedő szabadságvesztés büntetést rendel.¹⁶ Látható, hogy a törvényi tényállást több különböző elkövetési magatartással is meg lehet valósítani, a továbbiakban ezeket vizsgálom meg részletesebben.

A jogszabálysértő ajánlásszerzés

A választáson jelöltként való nyilvántartásba vétel feltétele a megfelelő számú ajánlás összegyűjtése.¹⁷

¹⁶ BELOVICCS–MOLNÁR–SINKU 2013: 582.

¹⁷ Cserny Ákos és Téglási András kiemeli, hogy Magyarországon a rendszerváltozást követően létrejött választási szabályozás egyik legvitatottabb, legproblémásabb eleme a jelöltajánlás mechanizmusa. CSERNY–TÉGLÁSI 2015: 355; CSERNY–TÉGLÁSI 2019: 486.

Az ajánlási szabályok kisebb súlyú megszegése esetén a Ve. jogkövetkezmenyei alkalmazhatók, súlyosabb esetben azonban megvalósítják a választás rendje elleni bűncselekmények közül a 350. § (1) bekezdés *a)* és *h)* pontjában foglaltakat. A bűncselekmény-minőséghez tehát az eljárási szabályok sérelme szükséges. Ez elkövethető erőszakkal, vagyis komoly fizikai kényszer alkalmazásával; megvalósítható fenyegetéssel, tehát komoly félelmet keltő súlyos hátrány kilátásba helyezésével; bekövetkezhet mások tévedésbe ejtésével vagy tévedésben tartásával; valamint elkövethető bármilyen vagyoni előny felkínálásával vagy elfogadásával is.¹⁸ Olyan elkövetési magatartásokról beszélhetünk tehát, amelyek a jelöltállításhoz kapcsolódnak, a választói akaratot pedig kényszer, megtévesztés vagy anyagi előny felhasználásával hajlítják, vagy változtatják meg.

Az ajánlásgyűjtéshez hasonlóan a Btk. 350. § (1) bekezdés *b)* pontja a népszavazás vagy európai polgári kezdeményezés indítványozásához szükséges aláírásgyűjtés esetében elkövetett azonos magatartásokat is ugyanúgy bünteti.

A jogosulatlan szavazás

A Btk. 350. § (1) bekezdés *c)* pontja alapján büntetendő az, aki jogosulatlanul szavaz.¹⁹ A jogosultság nélküli szavazásnak két fajtáját különböztethetjük meg: egyik esetben a szavazatot leadó személy nem is rendelkezik egyáltalán választójogosultsággal, másik esetben az elkövető ugyan választójogosult, azonban az őt megillető szavazatszámnál többet ad le.²⁰

Az általános választójogosultság feltételeit az Alaptörvény határozza meg, azonban az is fontos, hogy a választójogosult abban a szavazókörben adja le a szavazatát, amelyiknek a névjegyzékében szerepel, különben fennáll a jogosulatlan szavazás esete. A névjegyzék alapját a lakóhely, illetve tartózkodási hely adja, ezzel kapcsolatban kiemelendő, hogy a választásokon meghatározott helyen történő szavazás érdekében a valós adatoktól eltérő lakcím és tartózkodási hely bejelentése is megalapozza a választás rendje elleni bűncselekményt.²¹ A választási bűncselekmények tipikus eseteinek számítottak a szavazást megelőző tömeges lakcím-átjelentkezések, azonban egy 2021-es törvénymódosítás úgy változtatta meg a lakóhely fogalmát, hogy az nem követeli meg az életvitelszerű tartózkodást, így sokkal nehezebbé vált annak kiszűrése, hogy ki az, aki szavazási célból jelentkezik át másik lakcímre.²²

¹⁸ NAGY 2015: 145–146.

¹⁹ A levélben szavazás bevezetésével a jogosulatlan szavazások elkövetésének új módjai jelentek meg, Hallók Tamás felhívja rá a figyelmet, hogy levélben történő szavazás esetén a szavazat leadása nem ellenőrzött körülmények között történik, nincsenek megfelelő garanciák arra, hogy végül az arra jogosult választópolgár szavazata jut el a Nemzeti Választási Irodához. HALLÓK 2014: 127.

²⁰ NAGY 2015: 146.

²¹ NAGY 2015: 146–147.

²² Political Capital 2021.

Jogosultság nélküli szavazás ugyancsak, ha valakinek egyáltalán nincs választójoga, mégis lead, vagy megkísérel szavazatot leadni. Az Alaptörvény XXIII. cikkének rendelkezései alapján nem rendelkezik választójoggal az, aki nem felel meg az Alaptörvény pozitív feltételeinek, vagy a negatív feltételek teljesülnek esetében (a bíróság a választójogból jogerős ítéletben kizárta). Ennek értelmében elköveti a bűncselekményt például az, aki szavazatát úgy adja le, hogy közügyektől eltiltás hatálya alatt áll, nem nagykorú, az állampolgársági kritériumnak nem felel meg.

Befejezett a cselekmény akkor, ha a jogosulatlan személy a szavazatát sikeresen le is adta (bedobta az urnába, vagy levélsvavazat esetén postára adta), ellenkező esetben kísérleti szakaszban marad a cselekmény.²³

A jogosulatlan aláírás és hamis adatok feltüntetése

A jelenleg hatályos választási eljárási törvény a korábbi úgynevezett „kopogtatócédulás” ajánlás helyett bevezette az ajánlóíven történő, többes ajánlás intézményét. A többes ajánlás lehetővé teszi, hogy egy jogosult választópolgár több jelöltet (de minden jelöltet csak egyszer) támogasson, vagyis aláírása és adatai több, különböző személy ajánlóívén is szerepelhetnek. A szabálmódosítás lényegesen megkönnyítette a jelöltállítás feltételeit, ez azonban hozzájárult újabb választási csalástípusok kialakulásához, elterjedt módszer lett a kisebb támogatottsággal rendelkező jelöltek között a választópolgárok adatainak és aláírásainak „cseréje”, átmásolása.²⁴

A Btk. 350. § (1) bekezdés *d)* pontja két fordulatot tartalmaz: egyik a jogosulatlan aláírás, másik pedig a hamis adat feltüntetése. Jogosulatlan aláírást valósít meg az a személy, aki az adott jelöltet nem ajánlhatja akár közügyektől eltiltás vagy más ok miatt, illetve azonos jelölt ajánlóívét többször aláírja.²⁵ A bűncselekményt megvalósíthatja hamis adat feltüntetésével, aki magát mint ajánlásgyűjtőt tünteti fel anélkül, hogy ténylegesen ő gyűjtötte volna az ajánlásokat, aki mást jelöl meg ajánlásgyűjtőnek maga helyett, aki egy választópolgár adatait vagy ajánlását hamisítja az ajánlóívre, akár a választópolgár tudta nélkül vagy akarata ellenére, aki szándékosan hamis adatot tüntet fel; azonban gondatlanság (például véletlen elírás, figyelmetlenség) itt sem valósítja meg a választás rendje elleni bűncselekményt.²⁶

A bírósági joggyakorlatot vizsgálva láthatjuk, hogy a Btk. 350. § (1) bekezdés *d)* pontja szerinti választás rendje elleni bűncselekmény és a 345. §. szerinti hamis magánokirat felhasználása tekintetében valódi halmazat áll fenn, arról azonban eltérő álláspontokkal találkozhatunk, hogy az ajánlóív közokiratnak minősül-e, ha pedig igen, milyen körülmények között.²⁷

23 NAGY 2015: 146.

24 Jogászvilág 2021.

25 BELOVICS–MOLNÁR–SINKU 2013: 581.

26 NAGY 2015: 147–149.

27 NAGY 2015: 147.

A választásban történő akadályozás, illetve befolyásolásra törekvés

A Btk. 350. § (1) bekezdés *e* és *i* pontja közvetlenül a választójog gyakorlásához kapcsolódik, a rendelkezés szerinti cselekmény elkövetője mind az aktív, mind a passzív választójog gyakorlását akadályozhatja, illetve befolyásolhatja erőszakkal, fenyegetéssel, megtevesztéssel vagy anyagi juttatással.²⁸ Maga az elkövetési magatartás is lehet aktív, illetve passzív.²⁹

Akadályozás alá tartozik minden olyan magatartás, amely meggátolja, ellehetleníti a választójog gyakorlását,³⁰ például ilyen megítélés alá eshet, ha valaki ellopja más levélszavazatát, értesítőjét, a jelölt kitöltött ajánlóíveit, vagy ha a névjegyzékben szándékosan nem tüntetnek fel valakit.³¹

A befolyásolni törekszik kifejezés magában foglalja az erőszakkal történő kényszerítést, súlyos hátrány kilátásba helyezését, bármiféle vagyoni előny felajánlását, kérését vagy elfogadását, valamint az egyenes szándékkal történő megtevesztést is, amelyek alkalmasak a választói akaratot hajlítani, megváltoztatni.³² Ennek egyik tipikus példája az úgynevezett „láncszavazás”, amelynek során a választópolgár a szavazóhelyiségben felvett szavazólapot nem, csak az üres borítékot dobja be az urnába, majd a szavazóhelyiségen kívül általában vagyoni előnyért cserébe átadja valakinek a szavazólapját, amit a szándékuknak megfelelően kitöltve egy másik választópolgárnak adnak át, aki azt dobja be az urnába, a saját üres szavazólapját pedig szintén kiviszi, folytatva a sort. Ennek kapcsán felmerült már többször, hogy a boríték elhagyásával elejét lehetne venni ennek a módszernek, azonban a hatályos Ve. alapján: „A választópolgár a szavazólapot borítékba helyezheti és az urnába dobja.” A törvényi megfogalmazásból az következik, hogy személyesen leadott szavazat esetében a boríték használata nem kötelező, de lehetőséget kell rá biztosítani. Véleményem szerint a titkosság elve önmagában nem követeli meg a boríték alkalmazását, hiszen akár a szavazólapok összehajtásával (megfelelő papír alkalmazása esetén) is titokban maradhatna a leadott szavazat.

A titkosság követelményének megsértése

A választójog egyik Alaptörvényben is rögzített alapelve a titkosság követelménye, amely büntetőjogi védelmet is élvez. A Btk. 350. § (1) bekezdés *f* pontja értelmében választás rendje elleni bűncselekményt követ el, aki szándékosan megsérti a választás vagy a népszavazás titkosságát.

28 A választói akarat ezeken felül különböző technikai elemekkel is torzítható, azonban pusztán ez a tény nem jelenti azt, hogy a választás ne lenne demokratikus (pl. a választói akaratot torzíthatja a bejutási küszöb vagy egyes mandátumelosztási technikák alkalmazása). SZABÓ 2021: 420.

29 BELOVICS–MOLNÁR–SINKU 2013: 581–582.

30 NAGY 2015: 149.

31 BELOVICS–MOLNÁR–SINKU 2013: 581.

32 NAGY 2015: 149.

A Ve. több olyan rendelkezést is tartalmaz, amely a titkosság követelményének való megfelelést szolgálja: a szavazóhelyiségekben legalább két szavazófülke kihelyezését írja elő, tiltja a másik választópolgár titkos szavazatleadásának akadályozását, a mozgóurnát kezelő bizottsági tagokat is felhívja a titkosság betartására, valamint a küllépviseleti választási irodákat is kötelezi a titkosságot biztosító feltételek kialakítására. Ezeknek a követelményeknek a megsértése büntetőjogi felelősséget von maga után.

A törvény kivételt tesz a titkosság alól abban az esetben, ha egy választójogosultnak segítőtől van szüksége, azonban ez a rendelkezés is kiskaput jelent a nem tiszta szándékú segítőknek.³³

A választás eredményének meghamisítása

A Btk. 350. § (1) bekezdés g) pontja szerinti választás eredményének meghamisítása két módon lehetséges: hamis okirat kiállításával, vagy pedig okirat meghamisításával. Megjegyzendő, hogy a Btk. 350. § (1) bekezdés d) pontja szerinti hamis adat feltüntetéséhez képest itt egy, azt is magában foglaló, de annál speciálisabb elkövetési magatartásról beszélhetünk, mivel a hamisítás a választás eredményét befolyásolja.³⁴

A választás eredményének meghamisítása körébe tartozik magának a szavazólapnak az érvénytelenítése, a jegyzőkönyvek meghamisítása,³⁵ de ide sorolhatjuk az informatikai rendszerekben történő, választási eredményekre vonatkozó jogosulatlan módosításokat is.

A választási bűncselekményről általánosságban elmondhatjuk, hogy az elkövetőjük bárki lehet,³⁶ azonban a választás eredményének meghamisítása kapcsán több forrás is kiemeli, hogy azt kizárólag szavazatszámlálók követhetik el.³⁷ Ahogy fentebb már kifejtettem, álláspontom szerint a Btk. 350. § (1) bekezdésének g) pontjában jelzett magatartást a szavazatszámláló bizottság tagjain kívül más személyek is elkövethetik.³⁸

A nemzetiséghez tartozásra vonatkozó hamis nyilatkozattétel

Korábban a Btk. büntetni rendelte a nemzetiséghez tartozásra vonatkozó hamis nyilatkozattételt is, azonban ezt a 2013. évi LXXXIX. törvény hatályon kívül helyezte.³⁹ Ennek okaként a módosító javaslat indokolása a következőket jelölte meg:

33 TÓTH 2013: 115–116.

34 NAGY 2015: 149.

35 NAGY 2015: 150.

36 NAGY 2015: 144.

37 GÁL et al. [é. n.]

38 Lásd: Választási bűncselekmények általában.

39 Szabó Palócz Orsolya utal rá tanulmányában, hogy a nemzetiségek politikai részvételére vonatkozó szabályozás a transzparencia, illetve a személyes adatok védelme tekintetében további vizsgálatra, finomításra szorul. SZABÓ PALÓCZ 2019: 37.

„A nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán, valamint a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán induló nemzetiségi jelöltek esetében a hatályos szabályozás csak a jelölt nyilatkozatát írja elő a tekintetben, hogy a korábbi választásokon nem indult más nemzetiség képviselőjében. E nyilatkozathoz a Btk. büntetőjogi jogkövetkezményt fűz. A Ve. közhiteles nyilvántartást hoz létre a választásokon induló jelöltek tekintetében, így a 2014. évi választásoktól kezdve a választási bizottságok a jelölt bejelentések már hivatalból ellenőrizni tudják majd a korábbi nemzetiségi jelöléseket is. Ezért a javaslat szerint a nemzetiségi jelölt nyilvántartásba vételének nem a nyilatkozat adása, hanem – a jogbiztonságot garantálva – az a feltétele, hogy a jelölt nem indulhatott más nemzetiség jelöltjeként a megelőző választásokon. Tekintettel arra, hogy az említett közhiteles nyilvántartást először a 2014. évi választásokon lehet létrehozni, a visszaellenőrzés csak a következő, 2019. évi választásoktól fogva lehetséges. Az addig terjedő átmeneti időszakban továbbra is a jelölti nyilatkozat megtétele a jelölés feltétele.”⁴⁰

Választásokhoz kapcsolódó egyéb bűncselekmények

A Btk. külön nevesíti a választás rendje elleni bűncselekményt, de emellett a választásokkal kapcsolatban, azokkal összefüggésben más bűncselekménytípusok is elkövethetők. Ezek közül kettőt emelnék ki, a választásokkal összefüggésben a személyes adattal történő visszaélés, valamint a költségvetési csalást.

A személyes adattal visszaélés

A választások során számos területen jelennek meg személyes adatok, többek között a névjegyzékekben, ajánlóívekben, nyilvántartásokban, választási szervek és pártok kezelésében. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Infotv.), valamint a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete tartalmazza a személyes adatok védelmének, felhasználásának, tárolásának legfőbb részletszabályait. A személyes adatokra vonatkozó rendelkezések megsértése önmagában azonban még nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget, ahhoz további tényállási elemekre van szükség. A Btk. 219. § (1) bekezdése alapján a cselekménynek haszonszerzési célzata kell legyen, vagy jelentős érdeksérelmet kell okozzon, az elkövetési magatartás pedig lehet jogosultlan adatkezelés, céltól eltérő adatkezelés, vagy adatok biztonságát szolgáló intézkedés elmulasztása. A bűncselekmény alapesete vétség, amely maximum egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, azonban a minősített esetek közül a hivatalos sze-

⁴⁰ Az Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága: T/11200/4. bizottsági módosító javaslat.

mélyként vagy közmegegyezés felhasználásával történő elkövetés már a büntett kategóriába esik.

A választások kapcsán felmerülő egyik leggyakoribb példája a személyes adattal visszaélésnek az ajánlóíveken szereplő adatok jogosulatlan kezelése, átadása. Amennyiben az ajánlóíveken begyűjtött személyes adatokat átmásolják, jogosulatlanul átadják egymásnak, az átmásolással a hamis adatok feltüntetése is megvalósul, ám a személyes adatokat jogosulatlanul átadó személy felel a személyes adattal visszaélésért.⁴¹

A költségvetési csalás

A Btk. XXXIX. fejezetében a költségvetést károsító bűncselekmények kaptak helyet, választójogi szempontból e bűncselekmények közül a költségvetési csalásnak van a legnagyobb jelentősége.⁴² A büntetőjogi felelősség megállapításához a költségvetésnek vagyoni hátrányt kell okozni, elkövetési magatartása pedig lehet más tévedésbe ejtése, tévedésben tartása, valótlan tartalmú nyilatkozat megtétele, valós tény elhallgatása, kedvezmény jogosulatlan igénybevétele, illetve pénzeszköz jóváhagyott céltól eltérő felhasználása.

A választáson induló jelölteknek, pártoknak nyújtott állami támogatások a költségvetésből származnak, azokra vonatkozó jogosultságokról és felhasználásuk módjáról jogszabályok rendelkeznek. Az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről szóló 2013. évi LXXXVII. törvény 1. § (3) bekezdése irányt mutat a kampánytámogatások felhasználásáról: „A támogatás kizárólag a választási kampányidőszak alatt, a választási eljárásról szóló törvény szerinti kampánytevékenységgel összefüggő dologi kiadások finanszírozására fordítható.” Ezeknek a támogatásoknak a kezelésével a Magyar Államkincstár foglalkozik, többek között rendelkezésre bocsátja a támogatás összegét, nyilvántartásokat vezet, ellenőrző tevékenységet folytat, tájékoztatást nyújt.⁴³

A 2014. évi országgyűlési képviselő-választások után az Állami Számvevőszék jelzése alapján csak a Fővárosi Főügyészség illetékességi területén hat párt esetében indult nyomozás a kampánytevékenységekre nyújtott költségvetési támogatások felhasználásával összefüggésben, költségvetési csalás gyanújával.⁴⁴

Még a 2022. évi országgyűlési képviselő-választást megelőzően a listaállítás feltételei és a kampányfinanszírozások rendszere jelentősen módosult: az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény (továbbiakban: Vjt.) 8. § (1) bekezdése alapján már minimum tizennégy megyében és a fővárosban, valamint a korábbi 27 egyéni választókerület helyett jelenleg már legalább 71 egyéni

41 NAGY 2015: 151.

42 A pártok költségvetési támogatásával az Alkotmánybíróság is foglalkozott a 2179/B/1991. AB határozatban és az 1173/B/2001. AB határozatban. BADÓ–LOVASSY–TÉGLÁSI 2019: 322–323, 350–351.

43 Magyar Államkincstár 2022.

44 Magyarország Ügyészsége 2017.

választókerületben kell jelöltet indítania a pártoknak a pártlista állításához, valamint a kampánytámogatás elnyeréséhez.⁴⁵

Zárszó

A választások a nép hatalomgyakorlásának megnyilvánulásai, amikor is a választásra jogosultak döntenek arról, mely választott képviselőnek a kezébe adják a politikai hatalmat. Ahhoz, hogy a választópolgárok elismerjék a megválasztott képviselőket, valamint az általuk alkotott szerveket, bízniuk kell a választások szabályszerűségében, tisztaságában, hinniük kell abban, hogy a választási eredmények valóban a többségi döntést tükrözik, mivel: „A kormányzat iránti közbizalom – mint jogállami és demokratikus alapérték – csak akkor valósulhat meg, ha a választási rendszer demokratikus, a választópolgárok minél szélesebb körének részvételét teszi lehetővé, a választási eljárás pedig átlátható.”⁴⁶ Emiatt is fontos, hogy a választás demokratikus legyen; ez akkor valósul meg, ha a választójog általánossága, egyenlősége, a szavazás közvetlensége, a szavazás titkossága és a választási akarat szabad kinyilvánítása (és a rendszeres időközönként megtartott választások) mind biztosítva van, azonban a demokratikus választás önmagában nem garantálja a választások tisztaságát.⁴⁷

Habár a jogalkotó törekedhet arra, hogy olyan jogszabályi környezetet teremtsen, amely megfelelő biztosítékokkal törekszik a demokratikus választási eljárás, választójog gyakorlás elérésére, teljes mértékben és bizonyossággal nem lehet kivédeni a választásokra vonatkozó szabályok sérelmét. Megfelelő szabályozással azonban egyes csalási formák teljes mértékben kiküszöbölhetőek. Vannak viszont olyan esetek, amikor a prevenció nem elég, a választásra vonatkozó szabályok kijátszhatók, megkerülhetőek, megsérthetőek. Ezekben az esetekben a felderítésre, a szabályok kikényszerítésére kell törekedni, valamint elég elrettentő erővel bíró szankciókat kell kilátásba helyezni és kiszabni.

Irodalomjegyzék

- BADÓ Katalin – LOVASSY Ádám – TÉGLÁSI András (2019): Az Alkotmánybíróság választásokkal kapcsolatos joggyakorlata (1990–2017). In TÉGLÁSI András (szerk.): *Tanulmányok a választójog, a választási rendszerek és a népszavazás aktuális kérdéseiről*. Budapest: Dialóg Campus, 303–470.
- BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál (2013): *Büntetőjog II. Különös rész a 2012. évi C. törvény alapján*. Budapest: HVG-ORAC.
- BODNÁR Eszter (2006): A választási csalás és ellenszerei. In KELEMEN Miklós (szerk.): *Invia Virtutis Nulla Est Via*. Budapest: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 93–111.

45 2013. évi LXXXVII. törvény 3. § (1) bekezdés.

46 KAISER 2016: 11. Idézi: TÉGLÁSI 2019: 11.

47 NAGY 2015: 143.

- CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András (2015): *Certain Elements of the Transformed Hungarian Electoral System in the Light of the Experience of the 2014 Elections*. Berlin: Osteuropa Recht, 335–362. Online: <https://doi.org/10.5771/0030-6444-2015-3-335>
- CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András (2019): Választójogi változások: Jogértelmezések, álláspontok és értékelések a 2011–2017 közötti időszak egyes választási kérdéseiről. In TÉGLÁSI András (szerk.): *Tanulmányok a választójog, a választási rendszerek és a népszavazás aktuális kérdéseiről – A Választás és Demokrácia Ludovika Kutatócsoport kutatási eredményei (2017–2018)*. Budapest: Dialóg Campus, 471–514.
- CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András – HALÁSZ Iván (2013): Népszuverenitás és népképviselés. In CSERNY Ákos (szerk.): *Alkotmányjog*. Budapest: Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó.
- DEZSŐ Márta – TÓTH Zoltán (2002): *Választás és választási eljárás*. Budapest: Rejtjel.
- GÁL István et al. [é. n.]: *Az Országos Bírószági Hivatal Különös rész II. című tananyaga*. Online: http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/e-learning/btk/buntetojog3/lec-ke6_lap1.html#hiv22
- GÁVA Krisztián – SMUK Péter – TÉGLÁSI András (2017): *Az Alaptörvény értékei – Tudástár*. Budapest: Dialóg Campus.
- HALLÓK Tamás (2004): Választási bűncselekmények a reformkortól napjainkig. *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, 235–258.
- HALLÓK Tamás (2014): A levélben szavazás az új szabályok tükrében. *Miskolci Jogi Szemle*, 9(1), 173–207. Online: www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201401/10_halloktamas.pdf
- Halottak is voltak a választási jelölő listán Győr-Moson-Sopron megyében. *Jogászvilág*, 2021. március 29. Online: <https://bit.ly/40HOnT>
- KAISER Tamás szerk. (2016): *Jó Állam Jelentés 2016*. Budapest: Dialóg Campus.
- Kúria (2018): *A választási és népszavazási eljárásokkal kapcsolatos jogorvoslat tárgyában létrejött joggyakorlat-elemző csoport. Összefoglaló vélemény*. Budapest. Online: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/valasztasi_nepszavazasi_joggyak.pdf
- KURUNCZI Gábor (2022): A választójog (mint alapjog) szabályozása az Európai Unióban, különös tekintettel az európai uniós polgárság fogalmára. *Iustum Aequum Salutare*, 18(2), 79–99. Online: www.ias.jak.ppk.hu/2022sz/03_KuruncziG_IAS_2022_2.pdf
- Legalizálja a fiktív lakcím létesítését egy frissen elfogadott salátatörvény. *Political Capital*, 2021. november 16. Online: www.politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=2895
- LEGÉNY Krisztián (2006): Az alkotmánybíráskodás modelljei. In TÓTH Judit – LEGÉNY Krisztián (szerk.): *Összehasonlító alkotmányjog*. Budapest: Complex, 257–269.
- LIZICZAY Sándor (1998): Visszaélések, csalások és manipulációk. *Collega választási melléklet*, 2(6), 16–18.
- Magyar Államkincstár (2022): *Választási kampányfinanszírozás*. 2022. január. Online: www.allamkincstar.gov.hu/hu/nem-lakossagi-ugyfelek/valasztasi-kampanyfinanszirozas
- Magyarország Ügyészsége (2017): *A korábbi országgyűlési választásokkal összefüggésben nyújtott támogatások kapcsán a fővárosban indult nyomozásokról*. 2017. május 24. Online: <http://ugyeszeg.hu/a-korabbi-orszaggyulesi-valasztasokkal-osszefuggesben-nyujtott-tamogatások-kapcsán-a-fővárosban-indult-nyomozásokról/>
- NAGY Klára (2015): A választás rendje elleni cselekmények büntetőjogi megítélése. *Magyar Jog*, 62(3), 143–151. Online: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/8170046>
- SZABÓ István (2021): Választójog az 1920-as évek elejének Magyarországon. In TAHYNE KOVÁCS Ágnes (szerk.): *Vox generationum futurorum: ünnepi kötet Bándi Gyula 65. születésnapja alkalmából*. Budapest: Pázmány Press, 411–420.

- SZABÓ PALÓCZ Orsolya (2019): A Magyarország területén élő nemzetiségek politikai képviselete a nemzeti önkormányzati választásokon és az országgyűlési választásokon való részvétel tükrében. *Metszetek*, 8(4), 25–39. Online: https://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201904_03_.pdf
- TÉGLÁSI András (2014a): *Azért a nép az úr? A népszavazás aktuális alkotmányjogi kérdései az Alaptörvény elfogadása óta*. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. Online: http://real.mtak.hu/120108/1/2014_19_Teglasi.pdf
- TÉGLÁSI András (2014b): Az alkotmánybíráskodás modelljei. In BENEDE Zsófia – HALÁSZ Iván (szerk.): *Összehasonlító alkotmányjog: Fejezetek az alkotmány, az állam, az államszervezet és az alapvető jogok témaköréből*. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar, 135–148.
- TÉGLÁSI András szerk. (2019): *Tanulmányok a választójog, a választási rendszerek és a népszavazás aktuális kérdéseiről – A Választás és Demokrácia Ludovika Kutatócsoport kutatási eredményei (2017–2018)*. Budapest: Dialóg Campus. Online: https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13007/web_PDF_Tanulmanyok_a_valasztojog.pdf?sequence=2
- TÓTH Károly (2013): Megelőzhető választási csalások. In CSERNY Ákos – TÉGLÁSI András (szerk.): *Tanulmányok a választási eljárások aktuális kérdéseiről*. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 109–117.

Jogi forrás

2013. évi LXXXVII. törvény az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről